

Quintessence philolog
ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. НИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Београду, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду.

КЊИГА V.

БЕОГРАД 1925—1926.

Отдавая должное остроумию этой гипотезы, мы должны, однако, признать, что она грѣшитъ слишкомъ большою искусственностью. Не говоря уже о томъ, что мало вѣроятно, чтобы для албанскихъ пастуховъ понадобилось сложное имя для такого простого понятія какъ „навозъ“, необходимо было бы привести другія параллели сохраненія въ албанскомъ языкѣ сложныхъ словъ такого рѣдкаго типа какъ гр. *ἕρωσόνη*; да и мр. *белега* своимъ кореннымъ *e* не подтверждаетъ гипотезы его румынскаго происхожденія . . .

Да и къ чему она, когда имя *балега* можно объяснить гораздо проще? Въ иде. языкѣ пользуется весьма широкимъ распространениемъ корень **bhěl-* „вздвигаться, надвигаться“; именно отъ этого корня ведутъ начало, между прочимъ, др.-сѣв. *bulr, bolr* „древесный стволъ, туловище“, свн. *bole* „бревно“, нвн. *Bohle* (ср. Falk-Torp. Vrgl. Wb.⁴ III, 267, Persson, Beitr. 796 sq.); на слав. почвѣ сюда относятся *bolzno (сх. *блѣзина* „подушка“, р. *болозно* „толстая доска“) и, какъ показано нами въ Изв. XXIV, 1, 114 sq., *bol-wanъ*, resp. *bal-wanъ* „овальной формы чурбанъ“. Такъ какъ коровій пометъ имѣетъ видъ „овальной лепешки“, то мы не видимъ причины, почему бы въ основѣ прасл. *bal-ega не могъ лежать корень **bhöl-*, а въ мр. *белега* нормальная ступень того же корня **bhěl-*. Что касается формальной стороны интересующаго насъ слова, то суффиксъ *-og- / -eg-* отнюдь не представляетъ рѣдкости въ слав. языкахъ, ср. нашу Прасл. Грам. § 266, Vondrák VSG² I 628 sq.

Если наша гипотеза вѣрна, то рум. *balegă* и алб. *bal'egë* не имѣютъ ничего общаго ни съ ром. *bacula* ни съ иде. *bálnō-g'pă*, а представляютъ сравнительно позднія заимствованія изъ языка балканскихъ славянъ.

Саратовъ.

Г. Ильинскій.

3. Группе *tʃt* и *-oʃ* у восточном доленском говору.

У восточном доленском говору, у говору опшине Велика Долина, рефлекс је некадашњег *-ʃ-* у кратким наглашеним и ненаглашеним слоговима *-o-*, а у дугим наглашеним слоговима редовно *-ū-*, само спорадично затворено *-ō-*: *pôn : pūna, pūno, nępūnit; dōg, dožina : dūga, dūgo; dōga (gen.), dōgu (dat.) . . ., dožnik, dožnūst; dūg (nom.),*

dūžan; čontčak: čūn; bōha: būh (gen. pl.); pōžak, pōžka . . ., porz (3. sg. pr.): pūza ‚das Reibseheit am Vorderteile des Wirtschaftswagens, das sich unten an der Langwiede reibt und die Deichsel emporhält‘, *pūž, pūzat; tokāča: tūč (inf.), tūčem; sozīm se: sūza, sūžan; vonēn: vūna; močat, močīm: zəmūknit; vōhək, vōhka . . .; žōhək, žōhka . . .; sūnce, sūncən, sūncat se; vūk, vūčjl, vūčec; žūč, žūčən; žūna; jáboka*. Дуго наглашено -*ǰ*- имаду следеће речи: *dǰpst, dǰbem, dǰbǰ; pǰšina, pǰha (gen.): pǰh (nom.); gǰt, gǰta, zǰgǰttit se: gǰtat, gǰtam; žǰt, žǰta . . ., požǰtit: požǰtim*.

Садашње стање у том говору показује да се дуго и кратко, наглашено и ненаглашено -*ǰ*- једнако развијало: *tǰt > tǰtt > tott > toǰt > tot*. У ненаглашеним и кратким наглашеним слоговима -*o*- је отворено, дочим је у дугим наглашеним слоговима затворено, јер се код дужине затвореност могла лакше сачувати. Ово дуго -*ǰ*- подвргнуто је истом закону као и исконско продужено *o*, т. ј. прешло је у -*a*-. Испореди: *pūza, vūna, žūna, vūk: vūla (vǰlja), mūst (mǰst)*. Према том, мислим да у *sǰnce* и *sūnce* не треба претпостављати двојаки развитак, како то чини проф. Рамовш (Hist. gram. slov. jez. II, стр. 30), већ једино допустити да се у *sǰnce* због следеће консонантске групе -*μ*- пре изгубило него н. пр., у *vǰk*; а будући да се још и дананас у околици Постојне и у Собочеву код Боровнице говори *sǰunce*, то нам облици *sǰunce, sǰnce* и *sūnce* приказују три стадија истог развитка.

Облици *dǰpst, gǰt, stǰp* и т. д. претстављају, према томе, у источном долењском говору старије стање, т. ј. стање пре прелаза *ǰ > a*, али зашто се -*ǰ*- овде сачувало, тешко је рећи.

Од оног момента кад је -*ǰ*- прешло у -*ot*-, очекивали бисмо паралелан развитак и исконскога -*ot*- (-*ot*), но садашње стање не показује потпуне паралелности, јер је подудараше само делимично, н. пр. *otār, pōnočnica, pūštr: nǰbǰμ (< nabōts); vǰl, kǰl, stǰl. gǰl; pūl, nǰvzdūl*. Дакле, у почетку и средини речи *ot* даје исто што и -*ǰ*-, а у *nǰbǰμ* имамо први степен у развоју веларнога *ǰ*, где се -*μ*- сачувало до данас, јер се пред њим налази наглашен вокал (испореди: *dāμ, vzēμ, bīμ, vbǰμ, sǰμ, obǰμ: dǰšǰ, vǰdǰ*, где се -*μ*- иза ненаглашеног вокала губи).

У *vǰl, kǰl, stǰl, gǰl* и т. д., које се речи сада говоре са средњим *l*, -*l* је дошло аналогизом, и то из облика где је било оправдано, н. пр. *vǰli, kǰli, stǰli*. И у *pūl* и *nǰvzdūl* средње -*l* морало је доћи аналогизом. На *nǰvzdūl* утицала је именица *dǰlna*, а *pūl* се

повело за *zûl* (< *zold*), где је било одискона средње *-l*. Процес је, дакле, био обратан од *zûd zû*, куда је *-t* дошло аналогijом.

Интересантне су, с обзиром на *-ot*, стране речи: *otâr*, *pûštr* (*Polster*), *bôlta* (*volta*), *vbôgat* (*folgen*). Очекивану замену имају само прве две речи. Реч *bôlta*, примљена је од талианских мајстора, и то са средњим *-t*, које није било подвргнуто никаквим променама, а *vbôgat* дошло је у народ путем цркве, те је пучком етимологијом наслоњено на именицу *bôg*. На тај начин разумљива је и супституција *b* за немачко *f*.

M. Matković.

4. „Malinovac.“

U zagrebačkom „Nastavnom Vjesniku“ XXXIII, sv. 3 i 4 debatuje se o tome, je li hrvatsko-srpski bolje reći: „malinov sok“ ili „malinin sok“ te se filolozi prepiru o nastavcima „-ov“ i „-in“. Taj se „problem“ mogao istom sada ispoljiti zato što se u kafanama, barem u Hrvatskoj, obično čuje samo „Himbeersaft“. Međutim za Slovence taj problem ne postoji niti za njih postoji kao mono-tyrannus tuđi „Himbeersaft“; kod Slovenaca vredi „malinovec“ i rođena su mu braća imena drugih pića, načinjenih od dotičnog voća, napr.: črešnja — črešnjevec; brinje — brinjevec (brina — brinovec); hruška — hruškovec; tropina — tropinovec; višnja — višnjovec. Imade i: krompirjevec i Pleteršnik navodi „jabolkovec“ (iako je običniji jabolčnik ili jabolčnica) i „slivovec“ uz običnu slivovicu. Osnovne su reči ženski substantivi: črešnja, (brina), hruška, tropina, višnja, pa i malina, a od njih su preko adjektivnog sloga *-ov-* načinjeni novi substantivi. Kad bismo prema tome morali birati između „malinov sok“ i „malinin sok“, filološki bismo svakako morali prvenstvo dati „malinovu soku“, ali i „malinov sok“ kao složen izraz naličio bi bez potrebe previše na svoj nemački izvor, na složenu reč: Himbeer-saft.

Prema tome nema dvojbe, da je jedino dobro govoriti: malinovac. Ne smeta, što su dosad ovako govorili samo Slovenci; tã barem što se tiče tvorbe reči, mi imademo samo jedan jezik: srpskohrvatsko-slovenački. Uostalom ima Ak. Rj. jabukovac u značenju „mustum“. Isp. takođe višnjovača („višnjeva rakija“), jabukovača i sl. u srpskohrvatskom; obični su pridevi od ovakvih imenica u srpskohrvatskom na *ov*, isp. vrbov, kruškov, lipov, šljivov itd.

Zagreb.

Dr. Fr. Ilesić.